

29.10.70

G.P.A.

122/70

J. 445

In the Supreme Court of South Africa
In die Hooggeregshof van Suid-Afrika

(APPEL DIVISION)
AFDELING)

APPEAL IN CRIMINAL CASE.
APPEL IN STRAFSAK.

KLAAS VAN DER WESTHUIZEN

Appellant.

versus/teen

DIE STAAT

Respondent.

Appellant's Attorney Pro Deo Respondent's Attorney P.G. (Kaapstad)
Prokureur van Appellant Prokureur van Respondent

Appellant's Advocate W. J. van der Merwe Respondent's Advocate E. J. van der Merwe
Advokaat van Appellant Advokaat van Respondent

Set down for hearing on
Op die rol geplaas vir verhoor op

16 - 11 - 70

1. 6. 11

(K.P.A.)

Smit Wm A.B. - Die skuldigebevoegdheid word bevestig
Maar die vonnis van vyftien jaar
word tersyde gestel en vervoer
deur een van agt jaar gevangenisstraf.

W. J. van der Merwe

120 M. van der Merwe

IN DIE HOOGGEREGSHOF VAN SUID-AFRIKA.

(APPÈLAFDELING.)

In die saak tussen:-

KLAAS VAN DER WESTHUIZEN..... APPELLANT.

EN

DIE STAAT..... RESPONDENT.

CORAM:- VAN BLERK, WND. H.R., SMIT et MULLER, WND. A.RR.

VERHOOR OP:- 16 NOVEMBER 1970. GELEWER: 11 Desember 1970.

UITSpraak.

SMIT, WND. A.R.

Appellant, n nie-blanke persoon, is aan die
misdaad van moord skuldig bevind deurdat hy op Maandag
20 Oktober 1969, en te Steinkopf, in die distrik
Namakwaland, vir Christiaan Goliath, ook n nie-blanke

2/..... persoon

persoon, kwaadwilliglik doodgemaak het. Versagtende omstandighede is gevind teenwoordig te wees en n vonnis van vyftien jaar gevangenisstraf is appellant opgelê. Hy kom nou in hoër beroep slegs teen die vonnis en op grond daarvan dat die vonnis onredelik en uitermate straf is, in die besondere omstandighede waarin die misdaad gepleeg was.

Ten tyde van die voorval was appellant n skaapwagter in diens van die getuie Cloete, n boer van Steinkopf. Hy was in beheer van sowat 300 skape by n afgeleë veepos ongeveer 11 myl van Cloete se huis. Appellant het daar in n hut van witseil gemaak, met n vrou en kinders, gewoon. Sy en die kinders was met vakansie ten tyde van die voorval. Appellant en die oorledene was alleen by die veepos en het saam in die hut geslaap.

Oorledene was daar sodat appellant, wat Cloete se diens sou verlaat, vir hom kon touwys maak met die werk sodat

hy appellant, as skaapwagter, by daardie veepos, kon vang. Vroeg die oggend van 20 Oktober 1969, nadat die oorledene vir tien dae al saam met die appellant by die veepos gebly het, het appellant vir Cloete by sy huis wakker gemaak en aan hom gesê:

"Meester, ek het Meester net kom vertel dat ek het daardie jong wat u by my gebring het vrek gemaak."

Cloete het hom gevra waarom hy dit gedoen het en sy antwoord was:

"Hy was altyd besig met my. Hy wou my doodmaak."

Cloete het dadelik aangetrek en vir appellant na die polisiekantoor te Steinkopf geneem. Later, maar nog op dieselfde dag, het appellant voor die landdros te Springbok 'n verklaring gemaak, soos volg:

"Ek het moord gepleeg en kan miskien met die dood gestraf word. Die man wat ek doodgemaak het het eerste

"vir my gewys wat hy wil doen aan my.
Daardeur het ek toe gesien wat ek aan
hom kan doen. Hy het geslaap. Ek
het hom in sy slaap aangeval soos hy
my ook in my slaap wou aanval. My
lyf het my vertel. Die man se naam
is Krisjan Goliath."

Appellant was die enigste getuie wat kon vertel
wat by die veepos gebeur het en wat aanleiding gegee het
tot hierdie misdaad. In sy getuienis het hy vertel dat
hy nie die oorledene geken het voordat hy by hom by die
veepos aangesluit het op n Saterdag in Oktober nie. Hulle
het die hele week goed saamgeleef en geen moeilikheid met
mekaar gehad nie. Saterdag, 18 Oktober, het oorledene,
op versoek van appellant, na Cloete gegaan om hul "nodig-
heid" te gaan haal. Dieselfde middag is hy terug by die
veepos met die goed wat hy gaan haal het. Hy het egter
ook dagga saamgebring. Daardie aand het albei van hulle
dagga gerook. Terwyl oorledene blykbaar onder die

invloed van dagga was en voor hulle gaan slaap het, het hy tweekeer aan appellant gesê dat hy hom in sy slaap wil doodmaak en in die veld sal gaan begrawe. Daar was geen rusie tussen hulle wat aanleiding kon gegee het tot hierdie dreigement nie. Appellant het die dreigement in n ernstige lig beskou en het oorledene Sondag gevra hoekom hy so n dreigement gemaak het. Laasgenoemde het hom geen antwoord gegee nie - net kwaai aangekyk. Niks het verder tussen hulle gebeur nie en Sondagaand het hulle in die hut, soos gewoonlik, gaan slaap. Gedurende die nag het appellant tussen twaalf en een uur wakker geskrik. Hy vertel:-

"Nadat ek wakker geskrik het, het ek uitgegaan en gekyk waar die skape is, en die skape het toe getrek. Toe het ek die skape gaan keer. Nadat ek van die skape teruggekom het toe het die gedagte weer by my gekom soos die oorledene vir my gesê het, dat hy wil

my in my slaap doodmaak. So het ek nadat ek van die skape gekom het, het ek die oorledene in sy slaap doodgemaak."

Appellant het n pik, wat in die hut byderhand was, gevat en oorledene daarmee in sy oog gekap. Toe neem hy sy knipmes en sny oorledene se keel af om hom "gouer dood te kry." Onmiddellik daarna het appellant in die pad geval en die 11 myl na sy baas se huis in die donker afgestap om die daad te gaan rapporteer.

Die betoog namens die appellant is nie dat die hof a quo enige onreëlmatigheid gepleeg het of aan n mistasting skuldig is nie. Dit is dat, in die buitengewone omstandighede van die geval, hierdie hof sal inmeng op grond daarvan dat die vonnis buitensporig swaar is. Op appèl sal die hof nie met n vonnis wat in die diskresie van die hof a quo opgelê is, inmeng nie op grond dat dit te streng is, bloot omdat dit self n ander vonnis sou opgelê het nie. Maar waar daar n treffende verskil is tussen die opgelegde

vonnis en die een wat die Appèlhof sou opgelê het, sal hy wel ingryp. (S. v. Berliner, 1967(2) S.A. bladsy 193 (A.D.)).

Wat n geskikte vonnis in n besondere geval moet wees, hang grotendeels af van die besondere omstandighede wat die beskuldigde en die misdaad betref.

Wat die misdaad betref, ly dit geen twyfel nie dat dit n moord is wat op grusame wyse gepleeg is. Die oorledene is in sy slaap met n pik in sy kop gekap en daarna is sy keel met n mes afgesny. Appellant het geweet wat hy doen en het dan ook onmiddellik daarna sy daad aan sy baas gaan rapporteer. In sy bekentenis aan die landdros het hy erken dat hy moord gepleeg het. So n misdaad sou die swaarste straf geverg het, was dit nie vir die buitengewone omstandighede van die misdaad en die feit dat appellant n eenvoudige persoon is met n intelligensie van lae gehalte.

Die Mediese Superintendent van die Valkenberg

Geestesgebreke Hospitaal, waar appellant vir waarneming gestuur was, het in sy verslag gesê dat appellant nie swaksinnig of kranksinnig is luidens die Geestesgebrekewet van 1916 nie, maar dat sy intelligensie nogtans van lae gehalte is. Sy intelligensiekwosient het hy bevind 78 te wees wat hom aan die onderkant van die normale skaal geplaas het. Hierdie bevinding word gesteun deur dr. Cooper, 'n psigiater, wat appellant driekeer ondersoek het. Hy beskrywe hom as:

"dull-normal..... just above the level of mental deficiency."

Die hof a quo het hierdie getuienis aanvaar en opgemerk dat die verklaring van appellant aan die landdros inpas by die getuienis van dr. Cooper en met die verslag omtrent die intelligensie van appellant, aangesien dit klaarblyklik 'n soort bekentenis is wat slegs deur 'n persoon gemaak kan word wat op 'n baie lae peil van intelligensie

verkeer. Sy uitdrukking in die verklaring "my lyf het my vertel" en sy rapport aan Cloete dat hy die man "vrek-gemaak" het, is insiggewend. Daarbenewens voer appellant n relatiewe primitiewe bestaan in die veld ver weg van ander mense - sy naaste bure is sowat 4-5 myl weg. Hy het slegs standerd lll op skool gemaak en het min onder-vinding van mense. Sy hele lewe het hy in Namakwaland deurgebring en die grootste dorp wat hy besoek het, is Springbok. Hy het vir ongeveer 8 dae met die oorledene, wat hy nie van ^{te}vore geken het nie, op n afgeleë vee-pos gebly. Daar was geen onenigheid tussen hulle tot die Saterdag toe oorledene, nadat hy dagga gerook het, vir appellant met die dood gedreig het. Appellant het die dreigement as ernstig aanvaar en was bang vir wat oorledene aan hom kon doen terwyl hy slaap. Hy het vir sy lewe gevrees en weens sy beperkte verstandelike ont-wikkeling het hy beperkte hulpbronne gehad om hom te help om die dreigement op vreedsame wyse af te weer. Dr.

Cooper het dan ook getuig soos volg:-

"I believe he had very limited intellectual resources to draw on, in the sense that his intelligence, firstly, is of a low order, but in addition this man has had in his life such a limited opportunity of learning from others how to deal with situations generally, how to deal with the situation when faced with stress or difficulty. He is so limited in any real experience of any value in dealing with inter-personal problems, that his personality as a whole is such that I would say he had very limited resources on which to draw to find a way to deal with this threat."

Appellant was in werklikheid nie n aggressiewe persoon nie. Gedurende die drie jaar wat hy in diens van Cloete was, was sy werk bevredigend en het hy geen teken van geweld of bandeloosheid getoon nie. Hy het ook geen vorige veroordelings nie. Hierdie gewelddadige gedrag van appellant wat op die dood van oorledene uitgeloop het, was so onverwags en so strydig

11/..... met

met sy karakter dat Cloete geskok was en dit nie kon glo nie toe appellant aan hom rapporteer het. Dr Cooper bevestig ook dat appellant nie n aggressiewe persoon is nie. Hy sê:

"In fact, his emotional make-up tends really to be rather flat, he is rather unemotional, rather than being excitable, aggressive or emotional. So, on this basis I would say that I would not regard him to be an individual of violent disposition. I have also heard Mr Cloete in Court today state that during the three years that he has known the accused he has not been a troublesome individual. This seems to confirm my clinical impression of him."

In sy eenvoud was appellant se oplossing vir die dreigement van oorledene, alhoewel hy nie n aggressiewe persoon is nie, die dood van oorledene voordat laasgenoemde hom doodmaak. Dat appellant nie gedink het dat sy optrede onbillik in die omstandighede was nie blyk

uit die feit dat hy dadelik 11 myl in die nag gestap het om te rapporteer wat hy gedoen het en onmiddellik alles beken het. Hy was die enigste ooggetuie en kon n storie vertel het wat hom moontlik teen die gevolge van sy daad kon gevrywaar het, maar dit het hy nie gedoen nie. Hierdie beredenering is in ooreenstemming met dr. Cooper se sienswyse. Hy sê:

"I would characterise this act as, taking into account his personality and the way he saw the situation, as a matter of self-preservation, or, alternatively, if you like, self-defence."

Hierdie subjektiewe benadering van appellant se misdaad moet sterk in aanmerking geneem word by die straftoemeting. Die verhoorhof het dit wel inaggeneem by die bepaling of daar versagtende omstandighede teenwoordig was al dan nie. Trouens, is bevind dat:-

"inaggenome sy mentaliteit die Hof op

"n oorwig van waarskynlikhede bevind dat hy nie verantwoordelik gehou kan word vir sy daade tot dieselfde mate as die gewone persoon onder die gewone omstandighede nie."

Maar by die oplegging van die vonnis blyk dit dat die verhoorhof hierdie subjektiewe element in die agtergrond geskuif het en klem gelê het op die moontlikheid dat appellant weer so iets kon doen aangesien hy dit eenmaal gedoen het. Daarom was die verhoorhof nie bereid om n "kans te neem nie." Daar bestaan altyd die moontlikheid dat selfs n normale veroordeelde sy misdaad kan herhaal wanneer hy uit die gevangenis kom. Maar dit regverdig nie n buitengewone periode van gevangenisstraf nie.

Soos Schreiner, wnd. Hoofregter, in R. v. Mzwakala, 1957(4)

S.A. op bladsy 278 gesê het:-

"The risk of repetition by an accused person of a serious crime is no doubt a factor to be borne in mind in passing sentence, but I do not think that there was any ground for thinking that it was

"more likely to happen in the present case than in other cases of dangerous crimes. Even in such cases fairness to the individual must be weighed against the need to protect the community."

Dr. Cooper kon natuurlik nie waarborg dat so iets nie weer sou gebeur indien appellant in soortgelyke omstandighede sou verkeer nie. Maar as dit weer gebeur dat iemand hom met die dood dreig, sal dit nie soseer die publiek as sulks wees wat in gevaar is nie, maar slegs die persoon wat die dreigement gemaak het. Want, soos dr. Cooper getuig het:-

"Apart from that kind of situation, I do not regard him as in any way a violent or dangerous individual."

As inaggeneem word appellant se vertraagde ontwikkeling, sy lae intelligensie vlak en die aard van die dreigement wat teen hom gemaak was, stem ek saam met dr.

15/..... Cooper

Cooper dat dit blyk dat appellant hierdie daad gepleeg het omdat hy werklik geglo het dat die oorledene hom sou doodmaak en dat die enigste uitweg wat hy kon sien, was om die oorledene vankant te maak voordat hy doodgemaak word.

In hierdie besondere omstandighede, en sonder om die erns van appellant se misdaad te probeer verminder, is dit die mening van elke lid van hierdie Hof, dat hy 'n vonnis van nie meer as agt jaar gevangenisstraf appellant sou opgelê het nie. Die verskil tussen so 'n vonnis en die opgelegde vonnis is so treffend dat hierdie Hof ge- noodsaak is om daarmee in te meng.

Die vonnis van vyftien jaar gevangenisstraf wat appellant opgelê is, word bygevolg tersyde gestel en vervang deur een van agt jaar gevangenisstraf.

.....*A.J. Smit*.....

A.J. SMIT, Wnd. A.R.

VAN BLERK, Wnd. H.R.

MULLER, Wnd. A.R.